

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*

İlayda GÜRSOY KIZILASLAN¹

Haydar DURUKAN²

Öz: Çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini ve görüşlerini etkileyen etmenleri belirlemektir. Her tipik gelişim gösteren bireyin olduğu gibi farklı gelişim gösteren bireylerin de eğitim almaya ve eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmaya hakkı vardır. Kaynaştırma eğitimi kavramı, bireyin eğitimden maksimum verim almasını sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı karma yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 2., 3., ve 4. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda Loreman ve ark. (2007) geliştirdikleri "Sentiments, Attitudes, and Concerns About Inclusive Education (SACIE)" ölçeğinin Cansız ve Cansız (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali olan 19 maddelik ölçek kullanılarak, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünce, tutum ve endişe durumları bazı değişkenlere bağlı olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel boyutunda ise çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden hem özel eğitim dersi hem de kaynaştırma eğitimi dersi almış olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşüncelerini belirlemek amacı ile öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşünceleri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler:
Farklı gelişim gösteren birey, Kaynaştırma eğitimi, Okul öncesi eğitimi öğretmen adayı

The Investigation of Prospective Preschool Teachers' Opinions About Inclusive Education

Abstract: The aim of this study is to investigate the factors that may affect prospective preschool teachers' opinions about inclusive education. As individuals who exhibit normal development, individuals with special needs have the rights for education and equal education opportunities. Inclusive education will help the individual get a maximum benefit from education. A mixed method research design was applied for the data collection. The participants were the second, third and fourth year prospective preschool teachers who had been studying in the department of preschool education at Canakkale Onsekiz Mart University in 2018-2019. In the first phase, which included the quantitative investigation, the scale "Sentiments, Attitudes, and Concerns about Inclusive Education (SACIE)", which included 19 items and developed by Loreman et al. (2007) and translated into Turkish by Cansız and Cansız (2018) was used to understand the factors that may affect prospective teachers' opinions and attitudes towards inclusive education. In the second phase of the study, which included the qualitative investigation, the opinions of prospective preschool teachers' who attended special education and inclusive education courses were investigated.

Key Words:
Individuals with special needs, Inclusive education, Preservice preschool teachers.

Geliş Tarihi : 14.09.2021
Kabul Tarihi : 14.06.2022
Yayın Tarihi : 29.06.2022

*Bu makale "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" adlı 2020 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalında yayınlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, ilaydagursoy@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9069-658X

² Dr. Öğr. Üyesi., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, durukanh@yahoo.com.tr, ORCID: 0000-0003-0236-9269

GİRİŞ

Eğitimin ne olduğu, nasıl tanımlandığı temel değerlerimize, hayat görüşümüze, tecrübelerimize ve beklentilerimize göre değişebilir. Eğitim yaşamın her alanını kuşatıcı bir etkiye sahiptir. Bu yüzden yaşam boyu devam eder ve çok boyutlu bir kavramdır. Bireylerin birbirinden farklı ya da benzer ihtiyaçlara sahip olması eğitim sürecinde de farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Her birey kendine özgüdür ve diğer canlılardan farklıdır. Toplumda farklı gelişen bireyler varlığını sürdürmektedir ve bu bireylere karşı farkındalık gün geçtikçe artmaktadır. Her bireyin ayrı bir değer olduğu göz önünde bulundurulduğunda toplumun farklı gelişen bireyleri kabullenip onlarla bütünleşmesi gerekmektedir (Diken, 2012).

Farklı gelişim gösteren birey; doğum öncesinde, doğum anında ve doğum sonrasında meydana gelebilecek nedenlerle bireysel özellikleri ve yeterlilik durumları bakımından akranlarından farklılık gösteren bireydir (Baykoç Dönmez, 2010). Her tipik gelişim gösteren birey gibi, farklı gelişim gösteren birey de eğitim alıp, eğitimin sağladığı fırsatlardan faydalanma hakkına sahiptir. Farklı gelişim gösteren bireylerin, toplum içinde kendisine yetebilen ve üretebilen bireyler olarak yaşamaları, günlük yaşam becerilerini yerine getirebilmelerine bağlı olmaktadır.

Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitimi ile ilgili en çok karşımıza çıkan kavram “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı”dır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, “farklı gelişim gösteren bireyin, topluma karışabilmesini sağlamak, bireyin seviyesine yönelik eğitsel ve mesleki donanım edindirmek amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de beraberinde sunulduğu, tipik gelişim gösteren yaşlıları ile birlikte eğitim alması” olarak ifade edilmektedir (MEB 2018, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği). Bu tanımdan yola çıkarak, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı, farklı gelişim gösteren bireyin akranlarıyla daha fazla zaman geçirebileceği ve bu zaman diliminde eğitim ihtiyaçlarının üst düzeyde karşılanacağı ortam şeklinde ifade edilebilir. Son yıllarda farklı gelişim gösteren bireyleri tipik gelişim gösteren bireylerden ayırmama düşüncesi yaygınlaşmıştır. Bunun altında yatan sebep farklı gelişim gösteren bireyin eğitim olanaklarını ve eğitimden faydalanma miktarını arttırmaktır. Bu durum kaynaştırma eğitiminin önemini ortaya koymaktadır.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili pek çok tanım ortaya sürülmüştür. Rudd’a (2002) göre; kaynaştırma eğitimi, hem farklı gelişim gösteren bireylerin hem de tipik gelişim gösteren bireylerin okuldaki ve toplumdaki fırsatlara okul aracılığıyla ulaşabilmelerinden çok daha kapsamlı bir felsefedir. Bir diğer tanıma göre; “Kaynaştırma, farklı gelişim gösteren bireylerin gerekli öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarında eğitim almasıdır” (Osborne ve Dimattia, 1994). Kırcaali-İftar (1992), kaynaştırma eğitimini farklı gelişim gösteren öğrencinin, normal eğitim sınıflarında, destek hizmetleri de sağlanarak eğitim alması olarak tanımlamışlardır. Kaynaştırma eğitiminin asıl amacı, farklı gelişim gösteren bireyin tipik gelişim gösteren bireyler ile sosyal ve eğitsel yönden birleşerek topluma kazandırılmaları için gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Kaynaştırma eğitimi yolu ile farklı gelişim gösteren birey tipik gelişim gösteren bireyi gözler, model alır; tipik gelişim gösteren bireyler ile iş birliği yapar, paylaşmayı öğrenir. Dolayısı ile kaynaştırma eğitimi farklı gelişim gösteren bireylerin bağımsız yaşam becerilerini edinebilmeleri, toplumla kaynaşıp bütünleşebilmeleri için oldukça gerekli ve önemli bir uygulamadır. Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması bir ekip işidir. Okul yönetimi, sınıf öğretmeni, fiziksel ortam, tipik gelişim gösteren bireyler ve aileleri, farklı gelişim gösteren bireyler ve aileleri kaynaştırma eğitiminde başarının birer unsurlarıdır. Tüm bu unsurların kaynaştırma eğitime yönelik tutum ve davranışları başarıya ulaşmak için çok önemlidir. Fakat en büyük görev ve sorumluluk sınıf öğretmenine düşmektedir. Sınıf öğretmeni tüm bu unsurlar arasında arabulucu görevi üstlenmektedir. Sınıfta olumlu iklim oluşması, olumlu tutumlarını özel gereksinim gösteren ve tipik gelişim gösteren bireylere hissettirmesi; sınıfta, okulda ve aileler arasında sağlıklı etkileşimlerin oluşması için öğretmene büyük görev düşmektedir. Öğretmenin olumlu, kabul edici ve sevecen bir tutum belirlemesi, beklentilerini düşük tutmaması başarılı bir kaynaştırma eğitiminin temelini oluşturur. Sınıftaki çocukların her türlü gereksinimlerinin giderilmesi, sınıfta sağlıklı iletişim ortamının oluşması, özel gereksinimi olan çocukların sınıftaki ve okuldaki sosyalleşmesi ile ilgili sınıf öğretmenine büyük sorumluluk düşmektedir (Gözün ve Yıkılmış, 2004).

Öğretmenlerin olumlu yönde tutum geliştirebilmeleri, kendilerini özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi alanında yeterli görebilmeleri için lisans döneminden itibaren bu sürece hazırlanmaları, kendilerini yetiştirebilmeleri önemlidir. Aksi durumlarda normal sınıflarda görev yapan öğretmenler için sınıflarında farklı özellikler gösteren öğrencilerin bulunması endişe verici olabilir. Öğretmenler zaman zaman yüksek düzeyde endişe yaşayabilmektedir. Öğretmen adaylarının lisans döneminde kaynaştırma eğitime karşı olumlu tutum edinmesi öğretmenlik yapmaya başladığında sınıfta bulunabilecek farklı gelişim gösteren bireye hazırlıklı hale getirir ve başarılı bir kaynaştırma eğitimi sürecinin temelleri atılmış olur. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime

ilişkin düşünceleri, endişeleri ve tutumları hakkında bilgi sahibi olunması, kaynaştırma eğitiminin geleceği açısından yol gösterici olmaktadır.

Bu nedenle, lisans eğitimi süresince kaynaştırma eğitime yönelik olumlu tutum ve görüşlerin öğretmen adaylarına kazandırılması önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının görüşleri dikkate alınarak kaynaştırma eğitime yeni uygulamalar getirilebileceği ve görüşlerinin incelenmesinin kaynaştırma eğitiminin geleceği açısından fayda sağlayacağı ön görülmektedir.

Yukarıda belirtilen durumlar ve çalışmanın öğretmen adaylarına katkısı düşünüldüğünde, lisans eğitimi alan öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesinin, kaynaştırma eğitimi alanında yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Araştırmanın ana amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek ve görüşlerini etkileyen etmenleri saptamaktır. Bu amaç ışığında aşağıda belirtilen soruların yanıtları aranmaya çalışılacaktır.

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik düşünce, endişe ve tutumları ne düzeydedir?
2. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma durumu, cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyi açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin genel görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kapsamında lisans eğitimi süresince kaynaştırma eğitime yönelik olumlu tutum ve görüşlerin öğretmen adaylarına kazandırılması, öğretmen adaylarının görüşleri dikkate alınarak kaynaştırma eğitime yeni uygulamalar getirilebilmesi amacıyla öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. . Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel ve nitel araştırma veri toplama tekniklerinin kullanıldığı karma yöntemden yararlanılmıştır. Cresswell ve Plano Clark (2007), karma yöntem araştırmasını nitel ve nicel yöntemlerle veri toplama, analiz etme ve bütünleştirmeye olanak veren araştırma olarak tanımlamıştır. Karma araştırmalarının en önemli özelliklerinden biri farklı yöntemlerle toplanan verilerin birbirini desteklemek amacı ile kullanılması ve bu şekilde sonuçların güvenilirliğinin daha sağlam olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada kullanılan karma yöntem deseni çeşitleme desenidir. Çeşitleme deseninin amacı; nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanmak, verileri çeşitlendirmek, elde edilen verileri karşılaştırmak, bütünleştirmek ve araştırmanın soruları ile ilgili veriler elde etmektir (Morse, 1991).

Araştırmanın nicel boyutunda; betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel tarama yöntemi, geçmişte veya şu anda olan bir durumu, olduğu şekli ile tanımlamayı hedefleyen yaklaşımdır (Karasar, 2000).

Araştırmanın nitel boyutunda ise, durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri, bu görüşlerin nedenleri, farklı görüşlerin ortaya çıkması ve farklı görüşlerin ortaya çıkışının nedenleri derinlemesine incelendiği için durum çalışması araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır. Durum çalışmasında “güncel bir olgu, olay, durum, birey ve gruplar üzerine odaklanıp, derinlemesine” incelenmesi amaçlanmaktadır (Ekiz, 2003). Çalışmada öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri derinlemesine incelendiği için durum çalışması kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında normal öğretim ve ikinci öğretim programlarında öğrenim gören 2., 3., ve 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. 262 öğretmen adayı seçkisiz örnekleme yolu ile araştırmaya dâhil edilmişlerdir. Araştırmanın veri toplama sürecinde Kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim ile ilgili ders almadıkları için birinci sınıf öğretmen adayları araştırmaya dâhil edilmemiştir. Örnekleme ilişkin dağılımlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Nitel Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri

Değişken		F	%
Cinsiyet	Kadın	227	86,6
	Erkek	35	13,4
	Toplam	262	100
Sınıf	2	100	38,2
	3	69	26,3
	4	93	35,5
	Toplam	262	100
Genel Not Ortalaması	0-2.50	22	8.4
	2.51-3.00	119	45.4
	3.01-3.50	103	39.3
	3.51-4.00	11	4.2
	Kayıp Veri	7	2.7
Toplam	262	100	
Farklı gelişim gösteren birey ile Etkileşim Durumu	Evet	122	46.6
	Hayır	140	53.4
	Toplam	262	100
Farklı gelişim gösteren bireyler hakkında Almış Olduğu Eğitim Durumu	Hiç	135	51.5
	40 Saate Kadar	97	37.0
	40 Saatten Fazla	28	10.7
	Kayıp Veri	2	0.8
	Toplam	262	100
Farklı Gelişim Gösteren Birey Hakkındaki Yasal Bilgi Düzeyi	Hiç	41	15.6
	Kötü	96	36.6
	Orta	103	39.3
	İyi	22	8.4
	Toplam	262	100
Farklı Gelişim Gösteren Bireylerin Eğitimi İle İlgili Kendilerine Duydukları Güven Düzeyi	Çok Düşük	19	7.3
	Düşük	104	39.7
	Orta	116	44.3
	Yüksek	18	6.9
	Çok Yüksek	5	1.9
Toplam	262	100	

Araştırmanın nitel boyutunda, çalışma grubunu 4. Sınıfta öğrenim gören 22 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin dağılımlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmanın Nitel Boyutuna Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri

Değişken		F	%
Cinsiyet	Kadın	13	59.09
	Erkek	9	40.91
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	13	59.09
	Ortaokul	2	9.09
	Lise	5	22.72
	Ön Lisans	-	-
	Lisans	2	9.09
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	4	18.18
	Ortaokul	-	-
	Lise	10	45.45
	Ön Lisans	2	9.09
	Lisans	5	22.72

Verilerin Toplanma Araçları ve Süreci

Araştırmada veriler ölçek uygulama ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme yapma olmak üzere 2 basamakta toplanmıştır. Araştırmanın ilk olarak nicel aşamasında öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği” uygulanmıştır. İkinci olarak nitel aşamasında ise öğretmen adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ilişkin genel düşünceleri araştırmacı tarafından 2 Ölçme ve Değerlendirme alanında uzman görüşü alınarak hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile incelenmiştir.

Veri toplama araçlarından ölçek, araştırmacı tarafından Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden çıkan izin ile ölçek uyarlayıcılarından izin alınarak Eğitim Fakültesi sınıflarında uygulanmıştır. Görüşme formu ise, sınıflar kalabalık ve gürültülü olacağından araştırmacı tarafından Eğitim Fakültesi toplantı salonunda 2’şer kişilik küçük gruplar halinde uygulanmıştır.

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği

Lozman ve ark. (2007) geliştirdikleri “Sentiments, Attitudes, and Concerns About Inclusive Education (SACIE)” ölçeğinin Türkçeye uyarlanmış hali olan 19 maddelik ölçek, ilgililerden gerekli izin alınarak kullanılmıştır. Cansız ve Cansız (2018) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçek, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce tutum ve endişelerini ortaya koymada makul bir yordama geçerliği göstermiştir. SACIE ölçeği için güvenilirlik katsayıları ölçeğin düşünce boyutunu oluşturan ilk 4 madde için 0.89, ölçeğin tutum boyutunu ölçen 5’ten 13’e kadar olan maddeler için 0.93 ve ölçeğin endişe boyutunu ölçen 13’ten 19’a kadar olan maddeler için ise 0.91 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar “Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Tutum ve Endişe” ölçeğinin iyi bir güvenilirliğe sahip olduğuna dair kanıt sağlamıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden hem özel eğitim dersi hem de kaynaştırma eğitimi dersi almış olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşüncelerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından, 2 uzman görüşü alınarak geliştirilen 11 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Sorular hazırlanmadan önce alan yazın detaylı olarak araştırılmış ve araştırma soruları ile bağdaştırılarak geliştirilmiştir. Sorular ilk olarak bir grup öğretmen adayına yöneltilmiş, ardından gerekli ifadelerde ve sorularda değişiklikler yapılmıştır. Bu süreçte aynı zamanda nitel araştırma konusunda uzman iki araştırmacıdan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri de dikkate alınarak yapılan son değişikliklerle üçgenleme yöntemiyle görüşme formuna son şekli verilmiş ve görüşme yapılacak öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda nicel veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde sınanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiklerden aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekansın yanında t testi ve ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinde yer alan analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirleri ile benzerlik gösteren verileri belirli temalar ve kategoriler altında toplamak ve bunları düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Öğretmen adaylarının görüşme formuna vermiş oldukları yanıtlar temalar ve kategoriler altında toplanmış ve yorumlanmıştır.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Bu çalışma etik kurul iznine gerekli olmayan makaleler kategorisinde yer almaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Verilerin analizinde kullanılacak olan istatistik yöntemini belirlemek amacıyla öncelikle ölçek dağılımının normal dağılıma uygunluğunu test etmek için öğretmen adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri ölçeğinden almış oldukları puanlara Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Kolmogorov Smirnov testi sonucu Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğretmen Adaylarının “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Kolmogorov Smirnov Değerleri

Ölçek	Statistic	sd	Sig
“Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”	0.054	262	0.065

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”nden aldıkları puanların normal dağılıma uyduğu görülmektedir. Bu nedenle, aşağıdaki alt problemlerin çözümünde parametrik testlerin kullanılması uygun bulunmuştur.

Araştırmanın birinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları ne düzeydedir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları

	n	\bar{X}	Ss
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	262	3.47	0.35
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutum	262	2.64	0.50
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	262	2.31	0.52

Kullanılan ölçek dördümlük likert tipi ölçek olduğundan dolayı, (0-1.33) düşük, (1.33-2.66) orta, (2.67-4.00) yüksek değer vermektedir. Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşüncelerinin (\bar{X} =3.47, ss=0.35) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmen Adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin tutum düzeylerine bakıldığında (\bar{X} =2.64, ss=0.50) orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik endişe durumlarının (\bar{X} =2.31, ss=0.52) orta seviyede olduğu görülmektedir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma durumuna göre, kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma durumu, cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyi açısından farklılaşmakta arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 5.

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Eğitim Alma Durumlarına Göre Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	Gruplar arası	0.047	2	0.024	0.184	0.832
	Gruplar içi	33.959	257	0.218		
	Toplam	33.007	259			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutum	Gruplar arası	0.227	2	0.114	0.453	0.636
	Gruplar içi	64.462	257	0.251		
	Toplam	64.689	259			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	Gruplar arası	2.035	2	1.017	3.686	0.026
	Gruplar içi	70.936	257	0.276		
	Toplam	72.971	259			

Tablo 5’e göre, öğretmen adaylarının kaynaştırma ile ilgili eğitim alma durumuna göre kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce [$F_{(2-259)} = 0.184, p>0,05$] ve tutum [$F_{(2-259)} = 0.453, p>0,05$] düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak öğretmen adaylarının kaynaştırma ile ilgili eğitim alma durumuna göre kaynaştırma

eğitimine ilişkin endişe düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. [$F(2-259) = 2,938$ $p>0,05$]. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre kaynaştırmaya ilişkin “hiç ders almadım” diyen öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin endişe düzeylerinin “40 saatten fazla aldım” diyen öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6.

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Cinsiyetlerine Göre Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	Kadın	227	3.46	0.36	260	-0.505	0.614
	Erkek	35	3.52	0.26			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	Kadın	227	2.65	0.49	260	0.541	0.589
	Erkek	35	2.60	0.53			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	Kadın	227	2.31	0.52	260	0.448	0.654
	Erkek	35	2.27	0.55			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumlarının arasında cinsiyetlerine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının düşünceleri [$t(260) = -0,505$, $p<0,05$], tutumları [$t(260) = 0,541$, $p<0,05$], endişeleri [$t(260) = 0,448$, $p<0,05$] değerleri ile anlamlı bir fark göstermemektedir. Diğer bir ifade ile kadın öğretmen adaylarının düşünce, tutum ve endişe durumları ile erkek öğretmen adaylarının düşünce, tutum ve endişe durumları arasında fark yoktur.

Tablo 7.

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	Gruplar arası	0.024	2	0.012	0.093	0.911
	Gruplar içi	33.283	259	0.219		
	Toplam	33.307	261			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutum	Gruplar arası	0.568	2	0.284	1.130	0.325
	Gruplar içi	65.055	259	0.251		
	Toplam	65.623	261			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	Gruplar arası	0.109	2	0.054	0.192	0.825
	Gruplar içi	73.168	259	0.283		
	Toplam	73.277	261			

Tablo 7'ye göre, öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce [$F(2-259) = 0.093$, $p>0,05$], tutum [$F(2-259) = 1,130$ $p>0,05$] ve endişe [$F(2-259) = 0.192$ $p>0,05$] düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin yanıtların belirlenmesi için araştırmanın nitel kısmını oluşturan açık uçlu görüşme formu uygulanmıştır. Bu kısımda açık uçlu görüşme formu ile katılımcılara sorulan sorulara verilen yanıtlara göre elde edilen bulgular sunulmuştur.

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışma isteği ve hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışmak istediklerine ilişkin görüşleri

Bu başlık altında öncelikle okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Bu kapsamda verdikleri cevaplar evet ve hayır olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Ardından aynı soru başlığı altında verilen cevap evet ise, hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışmak istedikleri sorulmuş ve verilen cevaplar yetersizlik gruplarına göre kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8.

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Eğitim Alma Durumlarına Göre Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları

İstek Durumu	f	
Evet	Kişisel Gelişim	5
	Farklı Gelişim Gösteren Çocuğun Eğitim İhtiyacı	5
	Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle İlgili Olumlu Tutum	3
	Konuya Olan İlgisi	1
	Kişisel Tatmin	1
	Özel Eğitime Destek	1
	Özel Eğitime İlişkin Bilgi Sahibi Olma İsteği	4
Hayır	Zorlanma İhtimali	2
	Diğer Öğrencilerin Etkilenecek Olma İhtimali	1
	Kendini Yeterli Bulmama	1

Tablo 8’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışma istediğine dair çoğunluğu kapsayan bir sonuç vardır. Katılımcılardan ÖA1 şunları söylemiştir: “Özel eğitimle ilgili kendimi geliştirmek ve çocuğa yetersizliği ile ilgili yardım etmek istiyorum.” Ö9 ise; “Özel gereksinimli bireylerle çalışmak isterim çünkü o zaman kendimi başarılı ve mutlu hissederim.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö12 farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmayı şartlı olarak kabul etmiştir. Bu durumla ilgili Ö12 şunları söylemiştir: “Tüm yetersizlik düzeyindeki çocuklarla çalışabilirim fakat yetersizliği sınıftaki atmosferi bozmayacak seviyede olması şartıyla.”

Farklı gelişim gösteren bireylerle çalışmak istemeyen öğretmen adayları bu durumu zorlanma ihtimali, diğer öğrencilerin etkileyecek olma ihtimali ve kendini özel eğitim konusunda yeterli bulmama şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili katılımcılardan Ö2 şunları söylemiştir: “Zorlanacağımı düşünüyorum. Sınıftaki diğer öğrencileri olumsuz etkileyeceğini ve zarar vereceğini düşündüğüm için istemem.” Katılımcılardan Ö6: “Sınıfta özel gereksinimli birey olursa üzerime düşeni yaparım ancak olması taraftarı değilim. Çünkü sınıfta eşgüdümü sağlamam çok zor olur.” şeklinde ifade etmiştir.

“Evet” yanıtı veren katılımcıların hangi tür yetersizliği olan bireylerle çalışmak istediklerine ilişkin verdikleri cevaplar 6 kategori altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının buna yönelik ifadeleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Öğretmen Adaylarının Hangi Tür Yetersizliği Olan Bireyler ile Çalışmak İstediklerine İlişkin Bulgular

Engel Türü	f
İşitme Engeli	2
Zihinsel Engel	4
Otizm spektrum bozukluğu	3
Down Sendromu	4
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)	2
Her Türü Engel	4

Araştırmaya katılan öğretmen adayları en fazla, zihinsel engeli olan, down sendromuna sahip ve her türlü engeli olan çocuklar ile çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla otizm spektrum bozukluğu olanlar ardından işitme engeli ve DEHB olan çocuklarla çalışmak isteyenler takip etmektedir. Katılımcılardan Ö5 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Özellikle dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunu olan çocuklar ile çalışmak isterim, bu konuya ilgi duyuyorum.” Ö16: “Yeterli bilgim olduğu sürece engel türü ayırt etmeyeceğimi düşünüyorum, hepsinin kendine has özellikleri var.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaştıklarını düşündükleri problemlere ilişkin bulgular

Bu başlık altında öncelikle okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken ne gibi problemlerle karşılaştıklarını düşündükleri sorulmuştur. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaşacaklarını Düşündükleri Problemlere İlişkin Bulgular

Problem Durumu	f
Çocuğun Güven Sorunu	1
Çocuğun Çaba Eksikliği	1
Çocukta Çekingenlik	2
Çocukta Dikkat Dağınıklığı	3
İletişim ve Uyum Sorunu	9
Diğer Çocukların Etkilenmesi ve Tepki Vermeleri	4
Öğretmenin Yetersizlik Kaygısı	12
Çocuğun Problemlili Davranışı	3

Tablo 10'a göre katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda; öğretmenin yetersizlik kaygısı en çok ifade edilen yanıt olmuştur. Bu durumla ilgili Ö3 şunları söylemiştir: "Diğer çocukların özel gereksinimli çocuğu kabullenememesinden korkuyorum ve sınıfın içerisinde zaman zaman garip hareketler sergilerse ona yetemeyebilirim."

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin çözüm yolu önerilerine ait bulgular

Bu başlık altında okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin çözüm yolu önerileri sorulmuştur. Bu kodlar ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11.

Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaşılabilecekleri Problem Durumlarına İlişkin Çözüm Yolu Önerilerine Ait Bulgular

Öneriler	f
Seviyeye Uygun Etkinlik	3
Güven Kazanma	1
İletişim Kurma Çabası	10
Destek Hizmetleri	1
Aile ile İşbirliği	6
Yönetim ve Uzmanlarla İşbirliği	5
Yazılı ve Görsel Kaynaklar	2
Kişisel Gelişim Çabası	7
Karşılıklı Sevgi Bağı Kurma	2
Çocuğa Kendini Değerli Hissettirme	1

Tablo 11'e göre katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda; iletişim kurma çabası en çok ifade edilen kavramdır. Bu durumla ilgili Ö3 şunları söylemiştir: "Çocukların özel gereksinimli bireyi kabul edebilmesi için uygun bir dille onlarla konuşabilirim, çocuklara kitaplar okuyup, videolar izletebilirim. Yetersiz olduğumu düşündüğüm için kitap okuyup, seminerlere katılabilirim." Şeklinde kendisini ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce kaynaştırma eğitimi ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 6 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12.

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Almadan Önce Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Kaynaştırma Eğitimi Dersi Almadan Önce Düşünceleri	f
Bilgi Eksikliği	12
Olumlu Düşünce	4
Merak Duygusu	1
Bireysel Araştırma	2
Yüksek Beklenti	2
Korku Hissi	4

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğu kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi eksikliği olduğunu düşünmektedir. Bu durumu kaynaştırma eğitimine karşı olumlu düşünce ve korku hissi takip etmektedir. Katılımcılardan Ö5 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Kaynaştırma eğitimini her zaman merak etmişimdir, sadece yüzeysel olarak araştırma fırsatı bulmuştum. Üniversitede beklentim tabii ki oldukça yüksekti ancak asıl düşündüğüm kaynaştırma eğitimine yönelik uygulamaları birebir görmektir.”

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra kaynaştırma eğitimi ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 8 kod altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13.

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşleri ile İlgili Bulgular

Kaynaştırma Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Düşünceleri	f
Değişiklik Olmadı	2
BEP Hakkında Bilgi Edinme	2
Farklı Gelişim Gösteren Bireylerin İhtiyaçları Hakkında Bilgi Sahibi Olma	7
Farklı Gösteren Bireyler ile İlgili Farkındalık	12
Konunun Önemini Kavrama	3
Uygulama Eksikliği Eleştirisi	2
İlgi Artışı	2
Özgüven Artışı	2

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra farklı gelişim gösteren bireyler hakkında farkındalık kazandıkları ve farklı gelişim gösteren bireylerin ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olma durumlarının en çok ifade edilen durumlar olduğu görülmektedir. Katılımcılardan Ö18; “Bu dersten sonra kaynaştırma eğitimine olan ilgim ve kendime olan özgüvenim arttı. Tecrübemin ve bilgimin ne kadar az olduğunu gördüm.” diyerek kendini ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının meslek yaşamına başladıklarında sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunuyor olmasının öğretmen adaylarında oluşturduğu duygu ve düşünceler

Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrencilerinin olmasının onlarda ne gibi duygu ve düşünce uyandırıyor olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 11 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14.

Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Özel Gereksinimli Öğrenci Bulunuyor Olmasının Öğretmen Adaylarında Oluşturduğu Duygu ve Düşüncelere Ait Bulgular

Duygu ve Düşünceler	f
İlgi Gereksinimleri Olduğu	1
Uygun Etkinlik Gereksinimleri Olduğu	5
Duygusalılık	2
Normalleştirme	4
Motivasyon	1
Sorumluluk	8
Heyecan	2
Kaygı/Korku	7
Farklılık	1
Gelişim Alanlarını Destekleme	1
Mesleki Tatmin	2

Katılımcıların çoğu sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunmasının, sorumluluk ve kaygı/ korku hissettirdiğini belirtmişlerdir. Ö4 bu durumdan şu şekilde bahsetmiştir: “Acımak ya da üzölmek değil ama sorumluluğu normal gelişim gösteren bireylere oranla daha çok.”

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında kaynaştırma eğitiminin olumlu yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 7 kod altında toplanmıştır. Bu kodlar ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15.

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Ait Bulgular

Olumlu Görüşler	f
Toplumun Farklılıklara Saygı Duymasını Sağlama	10
Farklı Gelişim Gösteren Bireye Eğitim Hakkı Sağlanması /Fırsat Eşitliği	3
Aile Bilinçlenmesi	3
Sosyalleşme ve İletişim	9
Engelli Öğrencinin Gelişimi	7
Akran Eğitimi	8
Öğretmeni Geliştirme	1

Tablo 15’e göre öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşlerinde toplumun farklılıklara saygı duymasını sağlama en çok dile getirilen görüş olmuştur. Ö13 şu şekilde ifade etmiştir: “Kaybolup gidebilecek çocukları kaynaştırma eğitimi sayesinde kurtarabiliriz, aynı zamanda ailelere de bilinçlenmeleri konusunda destek olduğunu düşünüyorum.”

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına meslek yaşamına başladıklarında kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 8 kod altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Ait Bulgular

Olumsuz Görüşler	f
Tipik Gelişim Gösteren Öğrencinin Olumsuz Etkilenmesi	10
Sınıf Düzeninin Bozulması	4
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğun Dışlanması	3
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğun Uyum Sorunu İhtimali	4
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğa Yeterli İlginin Gösterilememesi	1
Olumsuz Yanı Yok	1
Farklı Gelişim Gösteren Bireyde İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkması	5
Öğretmen ve Yöneticilerin Bilgi ve Uygulama Konusunda Yetersiz Kalması	8

Tablo 16'ya bakıldığında katılımcıların kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanlarına normal gelişim gösteren çocuğun olumsuz etkilenmesi ve öğretmen ve yöneticilerin bilgi ve uygulama konusunda yetersiz kalması ifadelerini en çok kullandıkları görülmektedir. Ö1: "Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimine alınması diğer çocukları olumsuz yönde etkileyebilir. Normal gelişim gösteren bireyler, özel gereksinimli çocuğu kabul etmeyip dışlayabilirler." Ö7 ise durumu öğretmenler ve aileler açısından değerlendirerek; "Bazı öğretmenlerin yeterli ilgi ve eğitimi sağlayamaması sebebiyle çocuklar arasında kopukluk ya da anlaşmazlıklar olabilir. Bu durum çocukları olumsuz etkileyebilir. Bazen aileler de çocuklarının Özel gereksinimli bireyler ile bir araya gelmesini istemiyor ve bu nedenle sorunlar yaşanabiliyor."

Öğretmen adaylarının sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerine yönelik görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken ne tür destek hizmetlerinden faydalanmak istedikleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 9 kod altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.

Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Farklı Gelişim Gösteren Birey ile Çalışırken Almak İstedikleri Destek Hizmetlerine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Almak İstedikleri Destek Hizmetleri	f
BEP Hakkında Eğitim	5
RAM Desteği	2
Özel Eğitim Öğretmeni Desteği	9
Aile Desteği	4
Seminer/Hizmet İçi Eğitim Desteği	4
Rehber Öğretmen Desteği	10
Psikolojik Destek	4
Teknoloji Desteği	1
Özel Eğitim Konusunda Bilgi Sahibi Yardımcı	2

Katılımcıların sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerinin başında rehber öğretmen gelmektedir. Özel eğitim öğretmeni desteği ise onu takip etmektedir. Katılımcılardan Ö22 bu durumu şu şekilde anlatmaktadır: "Özel eğitim alanında uzman biriyle her zaman çalışmak isterim. Rehberlik servisi ile iletişim halinde olup özellikle BEP hazırlama aşamasında destek alırım." Ö15 ise; "Sınıfta yardımcı olması benim için çok rahatlatıcı olur. Teknolojik aletleri de özel eğitim amacıyla sınıfta kullanmak isterim" şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitiminin daha başarılı uygulanabilmesine yönelik görüşleri

Bu başlık altında öğretmen adaylarına okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitimine yönelik uygulamaların daha başarılı olabilmesi için neler önerebilecekleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 4 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18.

Öğretmen Adaylarının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kaynaştırma Eğitiminin Daha Başarılı Uygulanabilmesine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Öneriler	f	
Okul Yönetimine Öneriler	Karşılıklı Görüşmeler ve İş Birliği	7
	Materyal Desteği	6
	Duyarlı Olma	3
	Rehberlik ve Eğitim Desteği	6
	Doğru Yönetim Biçimi	9
	Etkin Katılım ve İş Birliği	7
Ailelere Yönelik Öneriler	Kabullenme	3
	Öğretmene Güven	4
	Çocuğa Yakın İlgi ve Destek	8
	Rehabilitasyon Desteği Sağlama	3
	Farkındalığını Geliştirme	2
	Açık Görüşlü Olma	1
	Eğitim Alma	1
	Çocuğu Eğitime Erken Başlatma	1
	Engel Gruplarının Doğru Tespit Edilmesi	1
	Aile ve Çocukla Doğru İletişim	3
Öğrencinin Eğitimine Destek	2	
Alan Uzmanlarına Öneriler	Öğrenciye Uygun Etkinlik	4
	Bilgi Paylaşımı	11
	Sabırlı ve İstekli Olma	2
	Hoşgörülü Yaklaşım	1
	Kişisel Gelişime Önem	2
	Yakın ve Eşit İlgi	8
	Kabullenme	1
	Kişisel Gelişime Önem	8
Okul Öncesi Öğretmenlerine Öneriler	Çocukları ve Velileri Bilinçlendirme	4
	Toleranslı Olma ve Empati Yapabilme	2
	Sorumluluk Sahibi Olma	2
	Yapıcı ve İstekli Olma	3
	Meslektaşlar Arası Bilgi Paylaşımı	1

Tablo 18 incelendiğinde, 4 kategoriden oluştuğu görülmektedir. İlk kategori olan okul yönetimine öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul yönetiminin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak doğru yönetim ardından karşılıklı görüşmeler ve işbirliği ifadeleri gelmektedir. Katılımcılardan Ö2 durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Yöneticimin duyarlı olmasını, aileler ile yaşanan sıkıntılar doğrultusunda öğretmeninin yanında olmasını, sık sık toplantılar düzenlemesini ve özel gereksinimli çocuğa göre materyal desteği sağlamasını isterim.”

İkinci kategori olan ailelere öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için ailelerin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak çocuğa yakın ilgi ve destek ardından etkin katılım ve işbirliği ifadeleri gelmektedir. Katılımcılardan Ö5 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Aileler çocuklarında bulunan farklılıkları kabul etmeli ve onlara olabildiğinde destek sağlamalı.” Ö21 ise; “Ailelerin çocuklarından utanmadan, toplum baskısından çekinmeden, sadece çocuğun gelişimini önemsemelerini isterdim.”

Üçüncü kategori olan alan uzmanlarına öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul öncesi eğitimi alanında uzman olarak görev yapan kişilerin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak bilgi paylaşımı ve destek sağlama çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan Ö5 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Özel eğitim alanında uzman kişiler hem öğretmenlere hem de ailelere gerekli desteği sağlamalıdır ve eğitim sürecinde her an aktif olmalıdır. Süreç içerisinde gözlemler yapıp, geri dönütler sağlamalı ve sürecin iyileştirilmesine destek vermelidir.” Katılımcılardan Ö19 duruma farklı bir açıdan yaklaşmış ve şu cümleleri kurmuştur: “Kaynaştırma eğitimi sürecinde öze gereksinimli birey çok önemli ama bence alan uzmanlarının normal gelişim gösteren bireyler için kaynaştırma eğitimi dâhilinde bir uyum planı hazırlaması gerekmektedir.”

Dördüncü kategori olan okul öncesi öğretmenlerine öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul öncesi öğretmenlerinin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. En çok ifade edilen kategoriler kişisel gelişime önem ve yakın ve eşit ilgi olmuştur. Katılımcılardan Ö10 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Okul öncesi öğretmenleri kaynaştırma eğitimi konusunda sorumluluk almaktan kaçmamalıdır. Gerekli tolerans ve sabrı göstermelidir.”

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Kaynaştırma eğitimi farklı gelişim gösteren bireylerin topluma kazandırılması açısından önemli bir yere sahiptir. Özel eğitim desteği alan ya da kaynaştırma sınıflarında eğitim alan birey kendini toplumun bir parçası olarak görür ve bunu yaşantısına olumlu bir şekilde yansıtır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumu, kaynaştırma eğitimi sürecini başarıya götüren etmendir. Bu nedenle tüm öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin tutum, bilgi ve donanımına sahip olması son derece önemlidir.

Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin endişe ve tutumlarının ne yüksek ne de az, orta düzeyde olduğu, düşüncelerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırmanın örneklemini kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim dersi almış ve almamış öğrenciler karma bir şekilde oluşturduğundan düşünce, endişe ve tutum düzeyinin orta düzeyde çıkması normaldir. Kaynaştırma ve özel eğitime yönelik alınan ders sayısı arttığında ve farklı gelişim gösteren birey ile daha sık etkileşimde bulunulması halinde bu oranın azalması olasıdır. Temel (2000), tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok konuda sıkıntı yaşadıklarını ve bilgi eksiklikleri olduğunu belirlemiştir. Babaoğlu ve Yılmaz (2010), tarafından yapılan bir araştırmada ise, öğretmenlerin çoğunun kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları ve kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumlarına sınıf düzeyine göre bakıldığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Şahbaz ve Kalay (2010), okul öncesi öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu ve sınıf düzeylerine göre kaynaştırmaya ilişkin görüşler arasında bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu nedenle araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, özel eğitim dersi alan okul öncesi öğretmen adaylarının özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu düşünce ve tutuma sahip olduğudur. Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma ile ilgili edinimlerini, lisans döneminde ders olarak aldıkları özel eğitim dersi ya da lisans sonrası hizmet içi eğitim ve seminerler yoluyla kazandıkları görülmektedir (Kayılı ve ark., 2010). Yapılan araştırmaların bir kısmı öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarının öğretmenlerin yaş, cinsiyet ve aldıkları kaynaştırma eğitimi dersinden etkilendiklerini sonucunu vermiştir (Hanrahan ve ark., 1990). Bazı araştırmalar ise bunun tam tersi yönündedir. Araştırmanın sonucu ile tutarlılık gösteren bir diğer çalışmada ise; Şahbaz ve Kalay (2010) tarafından okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri, özel eğitim dersi alıp almamış olması değişkenine göre incelenmiş ve özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının, özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu düşünceye sahip oldukları görülmüştür.

Altıntaş ve Şengül (2014), 38 öğretmen adayı ile özel eğitim ile ilgili kursların, öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarına 3 hafta boyunca 6 saatlik eğitim verilmiştir. Ön test ve son test sonuçları değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının özel eğitime karşı daha olumlu tutum oluşturduğu görülmüştür. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi birbirlerinden ayrılmaz unsurlardır. Her iki alan da birbirini destekler niteliktedir. Temel (2000), özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders alma durumlarına göre öğretmen adaylarının, ders almayanlara oranla kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda daha yeterli gördükleri sonucuna varmıştır. Lassig (2003), öğretmenlerin özel yetenekleri çocuklar ile ilgili eğitim almalarının bu çocukların eğitimine yönelik olumlu tutumlarını geliştireceğini vurgular. Araştırmanın bulgusunun aksi yönünde bir bulguya alan yazında rastlanmamıştır. Bütün çalışmalar araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Eğitimin önemi, toplum ve birey üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkileri yadsınamayacak derecede önemlidir.

Araştırmanın nitel boyutunda da öğretmen adaylarının hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışmak istediklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların çoğu farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Çalışmak istemeyenlerin ise nedenlerine bakıldığında sınıf yönetimi konusunda endişe duydukları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmen adayları kaynaştırma sınıfında çalışıyor olmanın büyük bir sorumluluk getirdiğini bu nedenle kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Temel (2000), özel eğitim ve

kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders almış öğretmenlerin, almayanlara oranla kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda daha yeterli gördükleri sonucuna varmıştır. Lassig (2003), öğretmenlerin üstün yetenekleri çocuklar ile ilgili eğitim almalarının bu çocukların eğitimine yönelik olumlu tutumlarını geliştireceğini vurgular. Koçyiğit (2015), tarafından yapılan çalışmada, hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ve zaman yönetimi konusunda sıkıntı yaşayabileceklerini belirtilmiştir. Öğretmen ve öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimine ilişkin bilgi ve uygulama eksikliklerinden dolayı kaynaştırma eğitimi konusunda olumsuz tutum sergilemiş olabilirler.

Farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak isteyen öğretmen adayları genellikle down sendromlu ya da zihinsel engelli bireylerle çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2014) ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2016) ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey kaynaştırma eğitimine katılamamaktadır. Bu nedenle hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler kaynaştırma eğitiminden faydalanabilen kesimdir. Akman ve ark. (2018), yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmen adayları sadece ortopedik, işitsel, görme yetersizliği olan çocuklar ve DEHB olan çocukların kaynaştırılabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmayabilirler çünkü sadece ağır ve çok ağır zihinsel yetersizliği olan ve de çoklu yetersizliği olan farklı gelişim gösteren bireyler kaynaştırılamazlar. Bunun haricinde her farklı gelişim gösteren bireyin kaynaştırma eğitimi alması hakkı vardır.

Sucuoğlu ve ark. (2004), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin farklı gelişim gösteren öğrencinin bulunduğu sınıflarda, sınıf yönetimi ve davranış problemleriyle başa çıkma konusundaki bilgilerinin yeterli seviyede olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi konusundaki diğer endişesi ise sınıfta yetersiz olabilmek ve iletişim konusunda sıkıntı yaşamaktır. Bunları hissetmek sürecin doğal bir parçasıdır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgi alınıp, olabildiğince uygulamalar yapıp mesleki olgunluğa ulaştıktan sonra tüm bu endişeler zamanla yok olacak ve başarılı bir kaynaştırma eğitiminin önündeki engel kalkmış olacaktır. Bunlar öğretmen ve farklı gelişim gösteren birey arasında olumsuz bir etmendir. Öğretmen adaylarına yaşadıkları kaynaştırma eğitimi süre zarfında olumsuz süreç karşısında nasıl bir yol izleyecekleri sorulduğunda çoğunluğu "iletişim kurmaya çalışırım" ya da "aile ile işbirliği yaparım" yanıtını vermiştir. Okul öncesi eğitimin her anında aile ile işbirliği çok önemlidir. Aile eğitimin en önemli parçalarındandır. Aile eğitime dâhil olmadığında, eğitim süreci, tıpkı bir kolonu yıkılmış inşaat gibi eğilir. Verimliliği azalır ve belki de yıkılır. İletişim kurma da böyledir. Sadece bir öğretmen adayı BEP programını değiştirme, güncelleme vs. yolunu deneyeceği yanıtını vermiştir. BEP farklı gelişim gösteren bireyin eğitimi için en önemli unsurlardandır. Kişiyeye göre hazırlanır ve bireye özel uygulanır. Bu noktada öğretmen adaylarımıza teorik bilgi ve pratik uygulama kazandırmanın önemi fark edilmelidir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları öğretmen adaylarının cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. Bireyin kadın ya da erkek olmasına göre kaynaştırma eğitime olan tutumu değişmemektedir. Alan yazın incelendiğinde araştırma ile tutarlı olmayan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular (Diken, 1999; Şahbaz ve Kalay 2010) başta olmak üzere pek çok araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmalara bakıldığında, kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerin cinsiyete yönelik değişkenlik göstermemesi ile ilgili herhangi bir bilimsel açıklamaya rastlanmamıştır.

Öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerini sorulduğunda, olumlu yönü için "toplumun farklılıklara saygı duymasını sağlama ve sosyalleşme" unsurları üzerinde durmuşlardır. Toplumun farklı gelişim gösteren bireylere olan farkındalığı son zamanlarda artarak devam etmektedir. Farklı gelişim gösteren bireylerin topluma kabulü, toplumda yer edinmesi ve kendini topluma ait hissetmesi kaynaştırma eğitiminin amaçladığı durumlardır. Bu nedenle toplumda oluşacak farkındalık ve kabul farklı gelişim gösteren bireyi bir adım öteye taşıyacaktır. Bu durum onun sosyalleşmesini arttıracak ve zaman içerisinde olabildiğince kendilerine yetebilen bireyler haline gelmesine olanak sağlayacaktır.

Akman ve ark. (2018), yaptıkları çalışmada öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptıkları görüşmede farklı gelişim gösteren bireylerin kaynaştırma eğitimi ile çevre ile etkileşiminin artacağını, akranlarıyla birlikte olmasının faydalı olacağını bunun yanı sıra tüm gelişim alanlarının olumlu yönde etkileneceğini düşünmekte ayrıca tipik gelişim gösteren bireylerin empati duygularının gelişip ve farklılıklara saygı duymayı öğrenecekleri sonucuna ulaşmışlardır. Olumsuz yönlerini sorduğumuzda ise; "normal gelişim gösteren öğrencinin olumsuz etkilenmesi" unsuru ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitiminin olumsuz yönleri ile ilgili ifade ettikleri unsur daha çok normal gelişim gösteren öğrencilerin olumsuz yönde etkilenmesi yönündedir.

Akman ve ark. (2018), okul öncesi öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada kaynaştırma eğitiminin farklı gelişim gösteren çocuğun yetersizlik hissi yaşayabileceği ve dışlanabileceği için zararlı olabileceği şeklinde öğretmen ve öğretmen adayları kendilerini ifade etmişlerdir. Ayrıca tipik gelişim gösteren bireylerin uyum problemi yaşayabileceğini ve ailelerin olumsuz tepkiler verebileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Tipik gelişim gösteren bireyler ve aileler kaynaştırma eğitimi oluşturan unsurlardandır. Eğitim öncesinde, süresinde ve sonrasında tipik gelişim gösteren bireyin ve ailesinin davranış ve tutumları eğitim süresince belirleyicidir. Olumlu ya da olumsuz olması sürecin yönü konusunda belirleyici rol oynar.

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerinin başında okul psikolojik danışmanı desteği gelmektedir. Özel eğitim öğretmeni desteği ise onu takip etmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının farklı gelişim gösteren bireylere yönelik sorumluluklarının önemi ülkemizde yer alan çeşitli yasal düzenlemelerde yer almaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının engelli bireyler üzerindeki rolleri çok önemlidir ve pek çok araştırmacı tarafından da ifade edilmiştir. Okul psikolojik danışmanları hem öğretmen, hem farklı gelişim gösteren öğrenci, hem tipik gelişim gösteren öğrenci ve aileleri için büyük bir öneme sahiptir.

Kaynaştırma eğitiminin başarı ile uygulanması için eğitim kurumu çerçevesinde baktığımızda başta öğretmen olmak üzere okul yönetimine, ailelere, alan uzmanlarına görevler düşmektedir. Eğitim ne sadece öğretmenin, ne ailenin ne de okul yönetiminin işidir. Kaynaştırma eğitiminde bu unsurların hepsi birbirine müşavir durumdadır. Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için öğretmen adaylarımıza okul idaresine düşen görevleri sorulduğunda, ilk olarak “doğru yönetim” ardından “karşılıklı görüşmeler ve işbirliği” ifadeleri gelmektedir. Kaynaştırma eğitimi için gerekli düzenlemeleri yapması gereken okul yöneticilerinin farklı gelişim gösteren çocuğu kabullenen tutum sergilemesi, sınıf öğretmenine uygulamayı başarılı şekilde sürdürmesi için destek vermesi gerekmektedir (Kargın, 2004).

Okul öncesi eğitime baktığımızda çocuk ailesinden ilk defa ayrılıp, uzun süreli sosyalleşme ve eğitim ortamına girer. Okul öncesi eğitimde çocuğun ailesinden sonra güvendiği birey olarak öğretmen yerini alır. Okul öncesinde uygulanan kaynaştırma eğitiminde de aynı durum geçerlidir. Araştırmanın sonucuna göre; okul öncesi öğretmenlerine kaynaştırma eğitimi süresince düşen görevler kişisel gelişime önem vermesi ve çocuklara karşı yakın ve eşit ilgi olmuştur. Kaynaştırma eğitimi başarıya ulaştıran en önemli unsur olan öğretmenlerdir. Ailesinden belki de ilk defa ayrılan birey, öğretmeni ile duygusal bağ kurmaya başlar. Stoiber ve ark. (1998) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin kaynaştırmayı genel eğitim sınıflarında özel gereksinimli çocukların eğitim alması olarak tanımladıklarını belirlemişlerdir. Kaynaştırma eğitimi sadece özel gereksinimli çocuğun normal sınıflarda eğitim alması değildir, çok daha fazladır ve birçok unsuru gövdesinde barındırır. Öğretmen her zaman gelişime açık olmalıdır. Günden güne eğitim konusundaki gelişmeler artmaktadır. Bu gelişmeleri takip eden, kendini geliştirmeye açık, vizyon sahibi öğretmenler hem kendilerine, hem öğrencilerine hem de eğitimi etkileyen unsurlara faydalı birey haline gelir.

Öneriler

1. Okul öncesi öğretmen adaylarına zorunlu lisans dersi olarak okutulan özel eğitim dersinin içerik ve saatleri arttırılabilir. Özellikle uygulama saatlerinin arttırılması, öğretmen adaylarının üzerindeki yetersizlik ve bilgi eksikliği endişelerini gidermek yönünde etkili bir yöntem olacaktır.
2. Dördüncü sınıflarda genel kültür seçmeli dersi olarak okutulan “Kaynaştırma Eğitimi” dersinin zorunlu hale gelmesi; her okul öncesi öğretmen adayının kaynaştırma eğitime ilişkin bilgi sahibi olmasını sağlayacak, endişe ve korku seviyelerini azaltmaya yarayacaktır.
3. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine başladıklarına sadece tipik gelişim gösteren bireyler ile değil farklı gelişim gösteren bireyler ile de çalışabileceklerini bilmesi gerekir. Bu nedenle öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersinde kaynaştırma sınıflarına yönlendirilebilir. Lisans döneminde kaynaştırma eğitimi sürecin doğal bir parçası olarak gösterilebilir ve bu öğretmen adayları açısından çok daha rahatlatıcı olur.
4. Öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi konusunda eğitim, konferans, çalıştay vs. düzenlenmeli ve öğretmen adayları bu etkinliklere yönlendirilmelidir. Bu eğitimlerde özellikle, kaynaştırma eğitiminin hem farklı gelişim gösteren bireyler için hem de tipik gelişim gösteren bireyler için faydalı olduğu vurgulanmalıdır.

5. Lisans dönemini boyunca öğretmen adayları için, kaynaştırma eğitimine yönelik sertifika programları açılabilir.
6. Sınıf yönetimi derslerinde sadece normal gelişim gösteren çocukların yer aldığı sınıflar değil bunun yanında özel gereksinimli çocukların bulunduğu kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimi konusunda bilgiler verilmelidir.
7. Kaynaştırma Eğitimi dersinin içeriği tekrar gözden geçirilmeli ve gerekli görülmesi halinde “Kaynaştırma Sınıflarında Sınıf Yönetimi” ana fikri altında lisans programına yeni bir seçmeli ders eklenmesi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusundaki endişelerini gidermekte faydalı olabilir.
8. Eğitim sürecini danışan, danışman yani öğretmen ve öğrenci çerçevesinde sürdürebilirler. Alan uzmanlarından ne kadar çok bilgi edinirlerse, ne kadar destek görebilirlerse (telefon, mail, broşür, kitapçık, seminer vs.) öğretmenler de kendilerini o kadar güçlü ve emin hissederler.
9. Özel gereksinimli bireyler ve aileleri araştırma kapsamına alınarak çok yönlü araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Teşekkür ve Yazar Katılım Oranı

Yazar Katkısı (Authors' contributions): Yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması (Conflict of interest): Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Akman, B., Mercan Uzun, E. & Yazıcı D. N. (2018). Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 96-114.
- Altıntaş, E., & Şengül, S. (2014). Özel eğitim dersinin kaynaştırmaya yönelik tutumlar ve kazanımlar bakımından değerlendirilmesi. *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 1-12.
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, Ş. (2010). Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354.
- Baykoç-Dönmez, N. (2010). Öğretmenlik Programları için Özel Eğitim. Neçate Baykoç-Dönmez (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim-1* içinde s. 13-25. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Diken, H. İ. (2012). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diken, H. İ. & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihinsel engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Hanrahan, J., Goodman, W., & Rapagna, S., (1990) Preparing mentally retarded students for mainstreaming priorities of regular class and special school teachers. *American Journal on Mental Retardation*, 94(5), 470-474.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi, ilkeleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kayılı, G., Koçyiğit, S., Doğru, S. S. Y., & Çiftçi, S. (2010). Kaynaştırma eğitimi dersinin okul öncesi öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Dergisi*, 10(20), 48-65.
- Kırcaali- İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 16, 45-50.
- Koçyiğit, S., (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 391-415.
- Lassig, C. (2003). *Teachers' attitudes towards intellectually gifted children and their education*. (Unpublished B. Ed. thesis). Griffith University, Nathan, QLD.
- Loreman, T., Earle, C., Sharma, U., & Forlin, C. (2007). The development of an instrument for measuring pre-service teachers' sentiments, attitudes, and concerns about inclusive education. *International Journal of Special Education*, 22(1), 150-159.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). *Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_07072018.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016). *Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği*. Erişim Adresi: https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/05101522_ozel_ogretim_kurumlari_yonetmeliği_05082016.pdf
- Morse, J. M. (1991). Approaches to qualitative- quantitative methodological triangulation. *Nursing Research*, 40, 120-123.
- Osborne, A. G., & Dimattia, P. (1994). The least restrictive environment mandante: Legal implications. *Exceptional Children*, 61(1), 6-14.
- Rudd, F. (2002). Grasping the promise of inclusion. *ERIC database ED471855*.
- Stobier, K. C., Gettinger, M., & Goetz, D. (1998). Exploring factors influencing parents and early childhood practitioners beliefs about inclusion. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(1), 107-124.
- Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., Karasu, F. İ., Demir, Ş., & Akalın, S. (2004). Preschool teachers' knowledge levels about inclusion Educational Sciences. *Theory and Practice*, 14(4), 1477-1483.
- Şahbaz, Ü., & Kalay, G. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 116-135.
- Temel, F. (2000). Okul öncesi eğitimcilerinin özel gereksinimlilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 148-155.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.